

Викладач: Ренгевич О.В.

Предмет: Основи галузевої економіки і підприємництва

Урок 15

23.10.2021

Тема уроку: Система оподаткування прибутків підприємства

Вивчення нового матеріалу

Податок на прибуток підприємств - це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій.

У світовій практиці податок на прибуток є однією з основних частин бюджету у будь-якій країні. Підприємство є платником податку на прибуток, так як воно здійснює діяльність, яка спрямована на отримання прибутку. Прибуткове оподаткування підприємств спричиняє серйозний вплив на розвиток підприємництва, оскільки воно може як стимулювати, так і дестимулювати його розвиток.

Податок на прибуток підприємств, крім великого фіскального значення, має й широкі можливості для регулювання і стимулювання підприємницької діяльності. Цей вплив може здійснюватися як завдяки диференціації ставок оподаткування по різних видах діяльності, так і завдяки наданню пільг у виробництві пріоритетних товарів. Але в нашій країні можливості щодо використання податку на прибуток як регулюючого фактора дещо обмежено його великим бюджетним значенням, внаслідок чого і застосовується єдина ставка податку на прибуток підприємств.

Сьогодні податок на прибуток підприємств - один із найвагоміших із групи прямих податків у податковій системі України. Цей податок має двозначний характер: з одного боку, він, як частина податкової системи, виступає специфічною формою виробничих відносин, у чому складається його суспільний зміст і з іншого боку, є частиною національного доходу держави в грошовій формі, що характеризує його матеріальний зміст.

В умовах західної демократії прибуткове оподаткування має, насамперед, політичні переваги. Цей податок – продукт цілої епохи економічного і політичного розвитку суспільства, фіскальний інститут, властивий високій культурі державності зі витонченим механізмом

функціонування, що потребує від платників і збиральників осмисленого відношення до своїх прав і обов'язків.

Історія цивілізації свідчить, що в різні періоди розвитку суспільства вводились різноманітні податки. Спочатку податки існували у вигляді безсистемних платежів, що носили переважно натуральну форму.

З 1898 р. була введена система промислового податку за 4 класами місцевості та за розрядами підприємств. Був встановлений додатковий промисловий податок з капіталу і процентний збір з прибутків акціонерних та інших підприємств (0,15% від суми основних фондів). У 1918 р. податкова політика України складалася із 4-х прямих (поземельний податок, основний промисловий податок, податок на приріст прибутку, податок на нерухоме майно) та 4-х непрямих податків. Проте наповнення дохідної частини бюджету українського казначейства за рахунок прямих податків було дуже «незначним». Прибутковий та промисловий збиралися дуже важко.

Прибутковий податок із споживчої кооперації та господарських органів громадських організацій був введений в 1923 році. Він сплачувався щоквартально із балансового прибутку за ставкою 35 % для споживчої кооперації і 25 % - для господарських органів громадських організацій.

В Україні цей податок почали застосовувати з 1991 року, проте в окремі періоди перевага надавалась податку на доходи. Підтвердженням цього є розвиток податкового законодавства України в 1991 - 1995 років. Протягом цього періоду відповідний фінансово-правовий акт неодноразово удосконалювався, вносилися певні корективи в об'єкт оподаткування.

Існувало дві точки зору: одна — щодо оподаткування доходу, інша — прибутку. Прихильники першої вбачали в податку на прибуток одну із причин нестабільності надходжень до бюджету, можливість ухилення від оподаткування тощо. Інші, навпаки, надавали перевагу саме такому податку і вказували на його значні переваги як у фіскальному, так і в регулювальному планах.

На основі вищесказаного можна зробити висновок, що вітчизняні реалії податку на прибуток мають свої особливості і свою історію. Аналіз історичних передумов оподаткування прибутку дає можливість виділити шість етапів становлення та розвитку податку на прибуток підприємств в Україні.

За результатами податкової реформи в Україні було суттєво змінено порядок справляння податку на прибуток підприємств, що позначилися на особливостях функціонування даного податку та його фіскальному значенні.

Відповідно, ключовою зміною механізму оподаткування прибутку в Україні стало запровадження нового принципу визначення податку на

прибуток, який обчислюється виходячи із бухгалтерського фінансового результату (відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ), та підлягає коригуванню на так звані податкові різниці. Ставка податку на прибуток в останні роки залишається незмінною (18%) і є однією із найнижчих у Європі (рис.1.1).

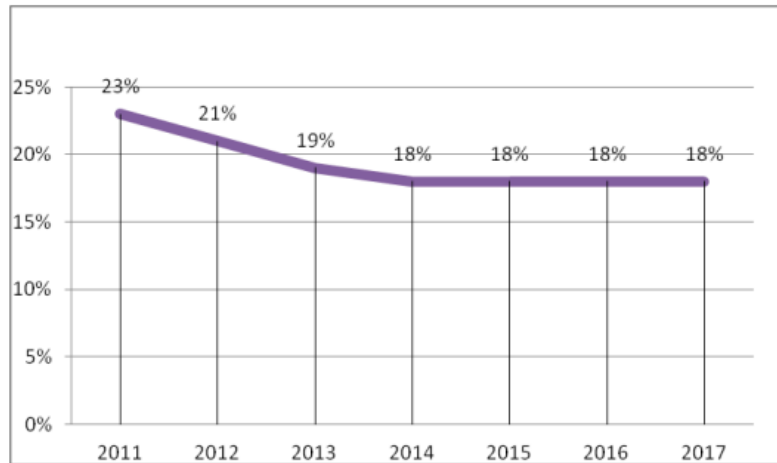

Рис. 1.1. Динаміка зміни відсоткової ставки податку на прибуток підприємств в Україні [18]

Досить цікавим є досвід США, де податок на прибуток корпорацій стягується за шкалою: перші 50,0 тис. дол. – 15%, за подальші 25,0 тис. дол. – 25%, і лише на суму, що перевищує 75,0 тис. дол. – становить 40%. Податковим періодом є рік. Але сплата здійснюється чотири рази на рік. У цьому разі застосовуються оціночні платежі. Суть їх полягає в тому, що підприємство попередньо оцінює можливі річні доходи, витрати та пільги і визначає мінімальну суму платежу. Ця сума сплачується до бюджету рівними частками до 12 квітня, 12 червня і 12 грудня поточного року.

У Великобританії розмір податку на прибуток дорівнює 33%. Але для малих підприємств застосовується зменшена ставка – 25%. Причому малі підприємства визначаються за ознакою розміру отриманого прибутку. При визначенні прибутку до оподаткування від валових доходів віднімаються всі витрати, пов'язані з науково-дослідними роботами. Нафтовидобувні підприємства, навпаки, крім податку за основною ставкою, вносять до бюджету ще 50% доходу, який у них залишається.

У більшості країн світу податок на прибуток корпорацій коливається в межах 20–30%. Хоча, останнім часом чітко спостерігається тенденція до зниження базової ставки (табл.1.1).

Динаміка ставок податку на прибуток підприємств в Україні та світі, %

Країна/Рік	2006	2009	2013	2017
Німеччина	38,34	29,44	29,55	29,58
Польща	19	19	19	19
Японія	40,69	40,69	38,01	35,64
США	40	40	40	40
Україна	25	25	19	18

В процесі змін економічного розвитку суспільства відбувається тенденція до зменшення фіскальної ролі податку на прибуток.

Аналізуючи ставку податку на прибуток підприємств в Україні, порівняно із іншими державами, бачимо, що вона є досить низькою. Але просто занижена ставка не виступає гарантією пожвавлення бізнес-середовища. Таким чином Україні, зокрема уряду та відповідним органам, необхідно звернути увагу не лише на номінальне зменшення податкового навантаження, а й використати дану ставку як потужний механізм для підвищення привабливості країни шляхом гармонізації податкового та бухгалтерського обліку з податку на прибуток підприємств, мінімізації розриву між ефективною та нормативною ставкою податку, покращення рівня податкової культури платників, зниження рівня ухилення від сплати податків.

Податок на прибуток підприємств як інструмент державного регулювання економіки

Важливим шляхом підвищення ефективності функціонування українських підприємств є удосконалення механізму оподаткування прибутку. В умовах економічної кризи податкове регулювання стало одним із основних напрямів державного впливу, направлено на підтримку фінансового сектору. Зростання державного втручання є особливо важливим у період системної трансформації. У період проведення реформ і прийняття рішень дуже важливим є податкове регулювання, яке поставлене в чіткі рамки, адже саме від ефективності податкової політики залежить результат економічних реформ.

Податок на прибуток – це той податок, який використовується в структурній економічній політиці, а також може застосовуватися для підтримки стабілізаційної політики, оскільки він є ефективним засобом

автоматичної стабілізації у кейнсіанському значенні, тобто його можна розглядати як активний інструмент макроекономічної політики, що є однією із його важливих позитивних ознак.

За допомогою податку на прибуток підприємств можна регулювати:

- вибір правової форми організації діяльності;
- напрями розподілу прибутку (накопичення чи споживання);
- вибір джерел фінансування інвестицій (самофінансування, залучені та позикові кошти);
- розподіл матеріальних та трудових ресурсів між окремими галузями економіки;
- розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту;
- темпи економічного зростання на макрорівні.

Встановлення оптимальних податкових ставок - одне з найскладніших і найважливіших проблем оподаткування. Саме недосконалість ставок може зменшити фіскальну значимість, та регулюючий ефект будь-якого податку.

Так, наприклад, згідно Податкового кодексу України передбачається застосування нульової ставки податку на прибуток на період до 31 грудня 2021 року, для підприємств у яких:

- 1) річний дохід не перевищує 3 млн грн;
- 2) розмір нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати (з 2017 року це 6400 грн);
- 3) за умови відповідності критеріям:
 - утворені в установленому законом порядку після 1 січня 2017 року;
 - діючі, у яких протягом 3-х послідовних попередніх років (або протягом усіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше 3-х років) щорічний обсяг доходів задекларовано в сумі, що не перевищує 3-х млн грн, та у яких середньооблікова кількість працівників протягом цього періоду становила від 5 до 20 осіб;
 - які були зареєстровані платниками ЄП в період до 1 січня 2017 року та у яких за останній календарний рік обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив до 3-х млн грн та середньооблікова кількість працівників становила від 5 до 50 осіб.

Податок на прибуток, в розмірі його ставки, зменшує для підприємства податковий тягар з інших податкових платежів, які воно сплачує та які законодавчо дозволено відносити до валових витрат. Але є точний перелік платежів, з якими даний механізм втрачає свою силу, оскільки вони відносяться 12 до витрат, які не включаються до валових: сам податок на

прибуток, податок на нерухомість, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб.

Податок на прибуток є складним в адмініструванні та неоднозначним за економічною природою із всіх прямих податків. Існування прямо пропорційної залежності між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію виробників щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, викликає процеси ухилень від сплати, використання податкових «лазівок» при визначенні податкового зобов'язання. При цьому в державі практично відсутня можливість повноцінного податкового контролю за достовірністю декларованих сум об'єкта оподаткування, адже в умовах високого рівня корумпованості будь-які дії щодо посилення заходів податкового адміністрування лише здорожують функціонування самої системи адміністрування, не забезпечуючи навіть її окупності.

Зменшення ставки податку на прибуток та надання податкових пільг для суб'єктів господарювання не завжди може забезпечити гарантії економічного зростання. З введенням в дію Податкового кодексу України прийнято рішення щодо зменшення ставок з податку на прибуток. Але варто зазначити, що не завжди відсотки зменшують податкове навантаження. Для реального стимулювання інвестиційного клімату потрібно провести значно глибші реформи та використати світовий досвід. Тільки виважена податкова політика здатна забезпечити необхідні умови для становлення економічного потенціалу України.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал.
2. Зробіть стислий конспект.
3. Підготуйте повідомлення на тему: “Структура надходжень податку на прибуток підприємств за 2020-2021 роки, у %”.

Зробіть скриншот результатів виконаних завдань та надішліть на e-mail:

ksenija.rengevich@gmail.com або на Viber (096 699 17 66)